

יורם באצ'י רוזנברגר – 23.10.1989 רחל מצר מראיינת. תמלול נירה פנסו יוני 2020

אני יורם רוזנברגר, נולדתי בהונגריה ב-1910, ומהונגריה עברנו לאוסטריה. ושם הייתי גר כל החיים, הזמן, באוסטריה. מאוסטריה, אחרי שהיטלר נכנס לאוסטריה אני ברחתי להולנד. כן, לבד.

הייתי בן 30... 27!

27. ומשמה, הייתי שלושת רבעי שנה בהולנד. באתי לגאלי בדורה, באניית דורה, ובאתי ישר לחוליות.

בהולנד עבדתי אצל איכר, למדתי לחרוש שם ואת כל העבודות מה שיש. ומשמה אני עליתי ישר לחוליות. עם אנייה, כן? היה שמה יוסף סלייפר ז"ל והוא הביא אותי ישר לחוליות. בחוליות היינו בנטעים, כן? ושמה עבדנו עם טורייה בפרדסים, ואני גם עבדתי ברפתות כן? וזהו ומשמה באתי ישר לחולה. אני הייתי בין הראשונים, הייתי הטרקטוריסט הראשון, עבדתי בפלחה, הייתי מסגר, מכונאי. כן? שנים על שנים הייתי עם ראובן רוזן, אריה גל, זכרוננו לברכה, ואפי (פרום) זכרוננו לברכה, ושושנה, ועוד כמה. היה לנו ערבי שומר בלילה, היינו גרים באוהלים, ומשמה התחלנו לעבור ל... שם היה לנו צריף קטן כזה ובתוך הצריף אכלנו. ועבדנו...

אני הייתי טרקטוריסט ועברתי דרך כפרים ערביים. וילדים ערביים זרקו עלי אבנים, הכנסתי מהלך גדול, קצת גז, קפצתי מהטרקטור וזרקתי אבנים בחזרה. ככה הגעתי לשדות. את כמאל אפנדי אני זוכר. היה כמאל אפנדי, והוא בא לפעמים לבקר. ממנו קיבלנו את האדמות בעצם. הוא לקח מהערבים את האדמות ונתן את האדמות לנו (מכר – נ.פ.). אני לא יודע, אולי קיבל משהו מזה, את זה אני לא זוכר. היו ביחסים טובים והוא בא הרבה פעמים לבקר.

משמה אני התחלתי לעבוד הייתי טרקטוריסט 7 שנים, עבדתי בפלחה, הייתי מכונאי, הייתי מסגר, כן? שמה עבדתי כל השנים.

היה לי תשע פעמים מלריה. היינו בחיאים וואליד, שם היו יתושים, עקיצות, ומשמה קיבלתי מלריה. תשע פעמים קיבלתי. היה אז רופא מראש פינה, ד"ר מאר, אני חושב, והוא טיפל בנו. אז כשהיה לי 39, 40, 41 מעלות חום, עד שהוא המציא לנו את הכדורים האלה ואכלנו בבוקר ובצהריים את הכדורים.

כן, את הליפט הראשון הבאנו מכפר גלעדי, הייתי טרקטוריסט, עבדנו בגשם וזה, לא היה כביש. זה היה חלסה אז, קרית שמונה היה חלסה. עברנו דרך הכביש, והליפט כמעט שנפל, והחזקנו את הליפט מכל הצדדים ובסוף הגענו למקום והעמדנו את הצריף.

בהתחלה היה קשה, אבל אחר כך עברנו לגור בבתיים. בבתיים היינו גרים עם 7-8 בחורים, עם בינה, כן בינה היא הייתה גרה אצלנו בחדר אחד, ומשמה עברנו לגור אחר כך לחדרים. בחדרים לא היה אז מקום לרווקים אז סידרו לנו פינה בתוך הבית ושם עשו לנו ארגז תפוחי עץ. וזה, עד שהתחילו לבנות צריפים היינו "פרימוסים". מה זה פרימוס? פרימוס זה רווק שגר עם משפחה בחדר אחד (צוחק).

ואז קנייה ראשונה היה צריף. ישן כזה. בתוך המשק.. כן. צריף קטן.

אורי גורן היה מורה שלי, אצלו למדתי מתמטיקה. עוד בחוץ לארץ. כן, עבדתי שנה בחוץ לארץ אבל שמה היה לי קשה לעבוד. בתור יהודים... היינו גרים בכפר... עכשיו כן, נפטרו לי בארץ כאן שלושה אחים. ואחותי, ארבעה אחים בעצם. אח שלי ואבא הרגו הנאצים.. כן, אבא שלי ברח ממקום למקום. עד שבהונגריה תפסו אותו, ו...!

ואח שלי היה אתי ביחד בהולנד, בהכשרה כאילו. וחיכה שם כאילו אני הצלחתי לברוח והגרמנים שלחו אותו חזרה לגרמניה ושם הוא עבד קשה, עבד בבורות, ושם הוא נפטר.

...צריף קטן, ואמרתי עם אורי גורן זה אורי גורן ואני. היו אז תיקונים, מחרשות, נדנדות, כל מיני תיקונים. ועם צבי נועם ביחד פלאחים. אז עוד לא היה טרקטורים מספיק, כן? אז לקחנו זוג פרדות לזריעה. כי הרוב זרענו עם הידיים, הלכנו קילומטרים עם זרעים ביד וזרענו חיטה, שעורה, פול. פול זה היה.. מהאנגלים קיבלנו. בהתחלה לא היה קומביין, כן? אז דשנו את זה בידיים. אחר כך קיבלנו קומביין, והתחלתי לעבוד על הקומביין.

כן, אני הייתי טרקטוריסט עם קומביין. קצרנו ודשנו ואני הלכתי גם לעבוד אצל ערבים עם טרקטור, לחרוש. חרשתי, כן, חרשתי. היו המופתי, ועוד כמה ערבים עשירים, כן? עבדתי אצלם, אכלתי שמה, והביאו לי ביצים ועוף ופירות, אכלתי ישבתי על הטרקטור.

כן, אנחנו שיחקנו גם כדורגל בחוליות. היו כל מיני שחקנים, בוקי, חיים רינגל, הרמן, הרמן גם כן, ושוער היה חיים רינגל אני חושב. כן.

לא, סתם, ביננו שיחקנו. כמובן שלא היה לנו רדיו ולא היה טלוויזיה. אז ישבנו ביחד, אני ניגנתי עם מפוחית פה, כן? ורקדנו, וגם אני רקדתי, כן? והיו כאן שני האחים, פרומן, הם כבר עזבו את המשק. והם שרו, הם ניגנו, עם גרמושקה, גיטרות וכל מיני כלים. כן אבל שמה אני מזמן כבר לא ניסיתי, אבל הייתי רוקד. והיו לנו, באו לנו גם הנוער מהרומנים. באו לקפריסין ומקפריסין באו אלינו. אז היה לנו פטפון ישן כזה, והצלחנו ל... אותו ואנחנו רקדנו שמה מחוץ לצריף במרפסת.

הלכנו לרחוץ, להתרחץ בירדן. שם עשינו לבחורות מקום כזה עם מחצלת, שאפשר להתרחץ. ותפשנו גם ברבובים שם, עם חתיכת סבון יכולנו לתפוס את הברבוט. שמנו את הסבון והדג התחיל לאכול אותו ותפשנו אותו בידיים. ובישלנו אותם. אני אחר כך, יותר מאוחר, כשהגיס שלי ואחותי ברחו לרוסיה, ומאנגליה הם עברו לבלגיה, ומשמה קיבלתי תמיד מהם דגים, ולשון, וריכי קיבל מההורים שלו, מצ'כוסלובקיה, קיבל כבד, שומן... אז אני זוכר את היום הולדת שלי הראשון בחוליות, שלא היה אז מה לאכול, אז הזמנתי את כל החבר'ה שהיו, הזמנתי אותם ליום הולדת שלי. ואני התחלתי לבשל ביצה עם צ'יפס, ונקניק, עשיתי את זה עד 12 בלילה עד שכולם היו מפוצצים.

ומכבסה, לא היה מכבסה, אז את הכביסה עשו את זה בירדן. מהמים לא היה אפשר לשתות בחורף, אז סידרנו חביות עם מים עד שהמים (הבוץ) ירדו. ואז מלמעלה לקחנו את המים ושתינו. חביות היו, כן. הבאנו את המים בתוך דליים, למשק, למטבח, כן. אה, בהתחלה לא הייתה קובסת אז כל אחד כיבס את הבגדים שלו. יותר מאוחר הבאנו את הבחורה הזאת שבישלה, קרה (טל) ושושנה ז"ל (רוזן) והם בישלו. ואכלנו טוב. אני פעם הלכתי יחד עם צבי רינגל זכרוננו לברכה לירדן, ותפשנו שם כמה ברווזים. והתחלנו לנקות, ובלילה אני הייתי המבשל ובאו כולם לאכול ברווזים. עכשיו הכי מסוכן מה שאני מספר, שתפשנו פעם חסידה. הם לא ידעו שזה חסידה, ואני ניקיתי את החסידה ובישלתי אותה והיה טעים כמו ברווז. חשבו שהם אוכלים ברווז. אני הייתי תמיד בלילה לבשל.